

УДК 331.3(316.3)

JEL Classification: J24, O15, M14, F52

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.7\(40\).166-173](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.7(40).166-173)

А.О. Левченко, проф., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Професійний розвиток людських ресурсів як чинник безпеки соціальних систем

У статті розглянуто особливості професійного розвитку людських ресурсів в контексті забезпечення й підвищення безпеки соціальних систем з урахуванням вітчизняних реалій. Констатовано доцільність сприяння досягненню пріоритетів сталого розвитку соціальних систем (включаючи економічні, соціальні та екологічні аспекти) у стратегічному вимірі. Узагальнено підходи до трактування сутності безпеки соціальних систем та соціальної безпеки, що дозволило ідентифікувати ключові аспекти, пов'язані із демографічною безпекою, гідним рівнем та якістю життя, належним медичним обслуговуванням, доступністю якісної освіти, соціальним захистом та інклюзією тощо. Систематизовано найбільш поширені методичні підходи, за допомогою яких можливо прямо чи опосередковано визначити рівень безпеки соціальних систем. Зазначено можливість посилення конструктивного впливу професійного розвитку людських ресурсів на підвищення безпеки соціальних систем за рахунок послідовної реалізації низки функцій (освітньої, статусної, економічної, інноваційної, виховної, розвиваючої), а також завдяки формуванню ефективної корпоративної культури і системи цінностей.

професійний розвиток, соціальна система, соціальна безпека, людські ресурси, якість життя, цінності

А.А. Левченко, проф., канд. екон. наук

Центрально-український національний технічний університет, г. Кропивницький, Україна

Профессиональное развитие человеческих ресурсов как фактор безопасности социальных систем

В статье рассмотрены особенности профессионального развития человеческих ресурсов в контексте обеспечения и повышения безопасности социальных систем на основе отечественных реалий. Констатирована целесообразность содействия достижению приоритетов устойчивого развития социальных систем (включая экономические, социальные и экологические аспекты) в стратегическом измерении. Обобщены подходы к трактовке сущности безопасности социальных систем и социальной безопасности, что позволило идентифицировать ключевые аспекты, связанные с демографической безопасностью, достойным уровнем и качеством жизни, надлежащим медицинским обслуживанием, доступностью качественного образования, социальной защитой и инклюзией. Систематизированы наиболее распространенные методические подходы, с помощью которых можно прямо или косвенно определить уровень безопасности социальных систем. Указана возможность усиления конструктивного влияния профессионального развития человеческих ресурсов на повышение безопасности социальных систем за счет последовательной реализации ряда функций (образовательной, статусной, экономической, инновационной, воспитательной, развивающей), а также благодаря формированию эффективной корпоративной культуры и системы ценностей.

профессиональное развитие, социальная система, социальная безопасность, человеческие ресурсы, качество жизни, ценности

Постановка проблеми. В умовах посилення глобалізаційних тенденцій, прискорення темпів змін в економічному й соціальному оточенні, зростання впливу різноманітних ризиків на діяльність економічних суб'єктів і суспільство в цілому, питання підвищення якості професійного розвитку людських ресурсів набуває першочергової актуальності. При цьому, людські ресурси на сьогодні виступають базисом для забезпечення стійкості, гнучкості, інноваційного зростання соціальних систем на різних рівнях. Якісний склад людських ресурсів, їх готовність до постійного професійного зростання й саморозвитку, адаптивності й кар'єрної мобільності дозволяють більш ефективно долати існуючі виклики й загрози, зумовлені економічною кризою, дефіцитом ресурсів, деструктивними процесами в економіці і суспільстві.

Негативні тренди демографічного й міграційного характеру, посилення явищ соціального «виключення», недостатній рівень соціального захисту громадян актуалізують питання професійного розвитку із використанням сучасних методів, підходів, інструментів. Зокрема, роль професійного розвитку людських ресурсів полягає не лише у сприянні досягненню економічних і соціальних цілей, але й слугує вагомим важелем забезпечення національної безпеки, оскільки він дозволяє мінімізувати дисбаланс на ринку праці, поліпшити рівень кадрового забезпечення національної економіки, тим самим підвищуючи конкурентоспроможність вітчизняних господарюючих суб'єктів у глобалізованому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях вітчизняних фахівців велика увага приділяється як професійному розвитку працівників, так і низці аспектів соціальної безпеки. Так, питання організації професійного розвитку людських ресурсів відображено у дослідженні таких авторів, як Ярошенко О.М. та Вапнярчук А.В. [15]. Науковці Ілляшенко О.В., Шкарупета О.О. [6], Кістол А.А. [7], Федорів Н.М. [12] деталізують загальні аспекти функціонування соціальних систем як об'єкту забезпечення безпеки в умовах сьогодення. Низка дослідників акцентують увагу на специфічних аспектах безпеки соціальних систем, наприклад, Якименко-Терещенко Н. [14] – у взаємозв'язку із корпоративною безпекою соціально-економічних систем; Ткаченко І.П. [11] – відносно розбудови соціальної політики та сприяння фінансовій безпеці громадян; автори Сидорчук О.Г., Панькова О.В. [9] – вивчають роль державного регулювання соціальної безпеки країни; Гальків Л.І., Крамченко Р.А. [3] – акцентують увагу на управлінських підходах до формування соціальної безпеки.

Окремо варто відмітити дослідження в контексті забезпечення соціальної безпеки, які присвячені питанням досягнення цілей сталого розвитку, а саме, таких науковців, як: Гапеева О.М., Лобза А.В. [4], а також Грибіненко О.М. [5], Булатова О., Грибіненко О. [2] тощо.

Методичному інструментарію та ідентифікації показників, що можуть бути використані задля оцінки рівня соціальної безпеки присвячені праці таких авторів, як: Антошкін В.К. [1], Копитко М.І., Вінічук М.В., Верескля М.Р. [8], Ставнича Н.І. [10], Харазішвілі Ю.М., Грішнова О.А. [13] та ін.

Попри зазначене, на сьогодні важливо поглиблено дослідити роль професійного розвитку людських ресурсів саме у їх тісному взаємозв'язку із безпекою соціальних систем та намітити актуальні шляхи подальшого підвищення ефективності.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні ролі професійного розвитку людських ресурсів у забезпеченні безпеки соціальних систем та обґрунтуванні заходів щодо підвищення стійкості соціальних систем у сучасних умовах змін, невизначеності та ризиків.

Виклад основного матеріалу. Задля ідентифікації ролі професійного розвитку людських ресурсів як чинника безпеки соціальних систем, перш за все, необхідно визначити сутність таких систем, а також підходи до виокремлення показників, за допомогою яких може бути оцінений рівень соціальної безпеки.

Стратегічні пріоритети розвинених країн світу ґрунтуються на цілях сталого розвитку, включаючи три найголовніші компоненти: соціальну (розвиток та ефективне використання людських ресурсів, якомога більш повне задоволення їх запитів і потреб); економічну (забезпечення високого рівня конкурентоспроможності, ресурсної та енергетичної ефективності, соціальної орієнтованості розвитку економіки); екологічну (впровадження раціональної екологічної політики в усіх сферах) [5].

Соціальний вектор розвитку країн зумовлюється обмеженим обсягом економічних ресурсів та пріоритетними напрямками їх використання. Водночас, важливість соціальної складової у сприянні сталому розвитку, підвищенні економічної активності, добробуту громадян та рівня їх життя, нарощуванні рівня людського потенціалу систематично

збільшується, у першу чергу, в умовах нестійкого економічного середовища та активізації кризових явищ і процесів в економіці і суспільстві [4].

Соціальні системи у загальному вигляді виступають формою організації цивілізаційних відносин та являють собою специфічний клас систем, елементами яких виступають люди відповідні взаємовідносини між ними. Вони різняться за своїми масштабами та формами організації, оскільки у якості соціальної системи можна розглядати конкретних індивідів, спільноти людей, соціальні організації, соціум у глобальному вимірі [6].

Основними параметрами соціальних систем, як відзначають Ілляшенко О.В., Шкарупета О.О., є їх цілісність, відкритість і самодостатність, інформаційність, упорядкованість, інституціоналізація, детермінізм і саморегуляція [6].

В умовах сьогодення існує потреба у якісному посиленні соціальної складової економічної політики за рахунок:

- зростання рівня життя громадян (підвищення рівня заробітної плати, своєчасність її виплати, надання належних соціальних виплат, матеріальної допомоги, зменшення рівня безробіття);
- формування передумов для подолання бідності та високої соціально-економічної диференціації суспільства;
- поліпшення демографічної ситуації, збереження та примноження людського потенціалу країни;
- реалізації дієвої системи соціального захисту населення, охорони здоров'я і розвитку духовних цінностей [1].

Безпека соціальних систем та соціальна безпека в цілому є доволі тісно взаємопов'язаними поняттями. Розглянемо підходи до трактування їх сутності (табл. 1).

Таблиця 1 – Підходи до трактування сутності безпеки соціальних систем та соціальної безпеки в цілому у наукових дослідженнях

Автор, джерело	Визначення
Федорів Н.М. [12]	«Забезпечення безпеки функціонування соціальної системи – це діяльність (комплекс заходів), що здійснюється суб'єктами безпеки з метою збереження об'єктів захисту та запобігання припиненню існування (загибелі) соціальної системи».
Харазішвілі Ю.М., Грیشнова О.А. [13]	Соціальна безпека – «стан соціальної сфери, за якого забезпечуються висока якість життя населення (матеріальний рівень і соціальні складові), захищеність основних життєво важливих демовідроджувальних процесів (незалежно від впливу реальних і потенціальних, внутрішніх та зовнішніх загроз), можливість здобуття якісної освіти і відсутність загроз здоров'ю та життю людини».
Ткаченко І.П. [11]	«Соціальна безпека як важлива складова економічної безпеки держави – це такий стан розвитку держави, при якому держава здатна забезпечити гідний та якісний рівень життя населення незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз».

Продовження таблиці 1

Сидорчук О.Г., Панькова О.В. [9]	«Соціальна безпека – це стан захищеності соціальних інтересів людини, держави та суспільства, за якого зберігається соціально-економічна стабільність, внутрішня стійкість в умовах нестабільності, негативного впливу загроз ендегенного та екзогенного характеру; реалізуються заходи для мінімізації їх негативного впливу; задовольняються соціальні потреби основних суб'єктів забезпечення соціальної безпеки: людини-громадянина, держави та суспільства».
Копитко М.І., Вінічук М.В., Верескля М.Р. [8]	Соціальна компонента економічної безпеки держави – «стан розвитку та властивість досягнення відповідних соціальних стандартів, при яких нейтралізуються внутрішні й зовнішні загрози у соціальній сфері та забезпечується достатній рівень життя населення, характеризується політико-правовим, економічним й соціальним характером, та охоплює оцінку загроз соціальній безпеці, оцінку ефективності запобігання ймовірній шкоді від негативних дій різних чинників, планування комплексу заходів із забезпечення соціальної безпеки і розробку рекомендацій та бюджетне планування стосовно його реалізації».
Ставнича Н.І. [10]	Система соціальної безпеки – «сукупність елементів та підсистем, за допомогою яких створюються умови для запобігання чи ліквідації соціальних загроз, забезпечується уникнення або зниження до прийняттого рівня соціальних ризиків, що в свою чергу, сприяє розвитку особи, держави, суспільства».
Гальків Л.І., Крамченко Р.А. [3]	«Сутність категорії «економічна безпека соціальних систем» розкривається засобами розмежування семи підходів: системного (стан об'єкта з точки зору стійкості та рівноваги в умовах непередбачуваних дій складнопрогнозованих факторів); ієрархічного (ієрархічність системи: субмікро-, мікро-, мезо-, макро-, мегарівень); процесного (процедура забезпечення стійкого розвитку); ресурсного (безпечне використання ресурсів/потенціалу); стратегічного (тривала у перспективі захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз); ринкового (забезпечення конкурентоспроможності на ринку); безпекологічного (поліструктурна наука)».
Кістол А.А. [7]	Соціальна безпека «являє собою стан захищеності особи, соціальної групи, спільноти від загроз порушення їх життєво важливих інтересів, прав, свобод».

Джерело: узагальнено автором на основі літературних джерел

Пріоритетами соціальної безпеки виступають захист життя, здоров'я, прав і свобод громадянина, що уособлює роль соціальної системи у врегулюванні відносин між людьми, підтриманні їхнього життєзабезпечення та розвитку соціалізації [11].

Сидорчук О.Г., Панькова О.В. до складу суб'єктів соціальної безпеки відносять органи державної влади та місцевого самоврядування, територіальні громади та інститути громадянського суспільства, підприємців та активних громадян, а до об'єктів – соціальні потреби, цінності та інтереси людини, суспільства та держави [9].

На думку Ткаченко І.П., об'єктами соціальної безпеки виступають «люди, їхні спільноти і відносини, соціальні потреби і соціальні інфраструктури (освіта, виховання, культура, торгівля, охорона здоров'я, спосіб життя)» [11].

За допомогою табл. 2 узагальнимо методичні підходи до оцінювання безпеки соціальних систем (соціальної безпеки) на різних рівнях у працях вітчизняних науковців.

Таблиця 2 – Методичні підходи до оцінювання безпеки соціальних систем та соціальної безпеки в цілому у наукових дослідженнях

Автор, джерело	Визначення
Грибіненко О.М. [5]	Для оцінювання рівня безпеки держави пропонуються такі соціальні індикатори, як «рівень демографічної безпеки, розвиток освіти, охорони здоров'я, ринку праці та системи розподілу доходів».
Антошкін В.К. [1]	До складу соціальних індикаторів безпеки пропонується віднести рівень «справедливості розподілу благ, соціального захисту населення, доходів та інших складників якості життя».
Харазішвілі Ю.М., Грішнова О.А. [13]	В системі соціальної безпеки визначено такі складові: «рівень життя (матеріальне забезпечення якості життя); демографічна складова (захищеність демовідновлювальних процесів) і соціальна складова якості життя (можливості збереження здоров'я, здобуття освіти, безпечного життя)».
Ставнича Н.І. [10]	До структурних елементів соціальної безпеки за функціональною онакою віднесено такі, як: «безпека проживання (забезпечує житлово-комунальне господарство), безпека харчування (забезпечує торгівля та громадське харчування), безпека здоров'я (забезпечує охорона здоров'я), безпека, пов'язана з людським розвитком (забезпечує сфера освіти), безпека відпочинку (забезпечує сфера туризму), духовна безпека (забезпечує сфера культури), громадська безпека (транспорт)».
Булатова О., Грибіненко О. [2]	До індикаторів рівня розвитку освіти в системі соціальної безпеки належать: «державні витрати на систему освіти (% до ВВП), частка зарахованих до ЗВО (%), індекс освіти (як складова індексу людського розвитку)».

Джерело: узагальнено автором на основі літературних джерел

Значущість професійного розвитку людських ресурсів в контексті безпеки соціальних систем можливо проілюструвати за допомогою відповідних його функцій: освітньої (формування нових чи модернізація існуючих знань, умінь та навичок); статусної (отримання додаткових можливостей для кар'єрного зростання та одержання заохочень); економічної (підвищення продуктивності праці, якості продукції чи послуг, мінімізація травматизму); інноваційної (забезпечення передумов для генерування, поширення і впровадження нових ідей та виконання якісно нових трудових завдань); виховної (формування правил поведінки, орієнтованих на зростання іміджу, репутації, престижності професії); розвиваючої (розвиток особистості, сприяння самореалізації працівника) [15].

Важливого значення набуває ефективне управління організаційною культурою (включаючи стрес-менеджмент), тобто запровадження низки заходів, зорієнтованих на розвиток сильного типу організаційної культури, за якої відбувається підтримання її цінностей переважною більшістю працівників, а також співпадають системи цінностей окремого працівника та організації в цілому [14].

Зважаючи на викладене, окреслимо пріоритетні шляхи поліпшення організації професійного розвитку людських ресурсів в контексті забезпечення безпеки соціальних систем, що у своїй сукупності сприятимуть підвищенню якості життя громадян:

- модернізація законодавчої бази і нормативних актів, що регламентують питання професійного розвитку людських ресурсів і соціальної безпеки на рівні держави, із використанням низки економічних, податкових та інших стимулів;
- активізація відносин соціального партнерства між різними категоріями стейкхолдерів, що беруть пряму чи опосередковану участь у вирішенні задач управління професійним розвитком людських ресурсів країни, галузей, регіонів, підприємств, установ, організацій;
- покращення умов та формування якісної сучасної інфраструктури для навчання дорослого населення, а також розбудова інклюзивного освітнього простору для всіх категорій громадян;
- застосування сучасного цифрового інструментарію, цифрових технологій і платформ (включаючи дистанційні) під час організації професійного навчання працівників;
- актуалізація уваги під час розроблення програм професійного навчання персоналу до низки психологічних та етичних питань трудової діяльності, формування здатності до виявлення стійкості до стресових ситуацій, прояву емпатії, критичного мислення, аналітичних здібностей, креативного вирішення завдань та впровадження інноваційних рішень, гуманістичних цінностей;
- узгодження цілей професійного навчання людських ресурсів із стратегічними планами, програмами і настановами, що стосуються як конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, так і вирішення завдань у площині соціальної безпеки та досягнення пріоритетів сталого розвитку;
- імплементація дієвої системи моніторингу результативності та ефективності професійного навчання і розвитку людських ресурсів на загальнодержавному, територіальному та локальному рівнях;
- забезпечення кореляції соціальних пріоритетів із головними принципами корпоративної культури економічних суб'єктів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на підґрунті проведеного дослідження, можемо констатувати, що в умовах сучасних реалій, зважаючи на стрімку глобалізацію, високу міру невизначеності та зростання впливу ризиків і загроз, а також негативні соціально-економічні й демографічні тренди, професійний розвиток людських ресурсів виступає повноцінною складовою досягнення цілей соціальної безпеки держави. Розглядаючи безпеку соціальних систем, варто брати до уваги, у першу чергу, такі аспекти, як демографічне відтворення, сприяння здоровому способу життя, якісна освітня підготовка, соціальний захист громадян, якість життя і гідний рівень доходів, формування інклюзивного середовища.

Першочерговими завданнями щодо покращення підходів до організації професійного розвитку людських ресурсів в контексті стабілізації й підвищення рівня безпеки соціальних систем виступають: вдосконалення законодавчої бази, що регулює відповідні питання; розвиток відносин соціального партнерства під час управління професійним розвитком працівників; створення умов та належної інфраструктури для навчання дорослого населення та інклюзивного освітнього простору; впровадження новітнього цифрового інструментарію під час організації професійного навчання; приділення уваги психологічним та етичним аспектам, розвиток навичок стійкості до стресових навантажень у програмах професійного навчання; забезпечення кореляції цілей професійного навчання зі стратегічними пріоритетами у сфері соціальної безпеки та принципами сталого розвитку; запровадження ефективного моніторингу результативності професійного розвитку; імплементація соціальних пріоритетів у корпоративну культуру суб'єктів господарювання.

Перспективи подальших досліджень у даному контексті полягають у доцільності поглибленого аналізу взаємозв'язків між корпоративною культурою, програмами професійного розвитку людських ресурсів, цілями соціальної безпеки і сталого розвитку на всіх економічних рівнях.

Список літератури

1. Антошкін В.К. Соціальні складові в системі управління безпекою агроутворень. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2020. №1. С. 50-54.
2. Булатова О., Грибіненко О. Вплив системи освіти та охорони здоров'я на рівень соціальної безпеки країн у контексті глобальних цілей сталого розвитку. *Журнал європейської економіки*. 2020. Т. 19, №1. С. 27-47.
3. Гальків Л.І., Крамченко Р.А. До питання управління економічною безпекою соціальних систем. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2015. Вип. 49. С. 83-87.
4. Гапеева О.М., Лобза А.В. Система соціальної складової економічної безпеки в умовах сталого розвитку. *Економіка і організація управління*. 2021. Вип. 3. С. 73-81.
5. Грибіненко О.М. Оцінка рівня безпеки України за системою економічних, соціальних та екологічних індикаторів. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2020. Вип. 19. С. 5-20.
6. Ілляшенко О.В., Шкарупета О.О. Соціальна система як об'єкт безпеки. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2018. Вип. 1. С. 233-246.
7. Кістол А.А. Соціальна система як об'єкт безпеки. *Управління фінансово-економічною безпекою*. 2015. №1. С. 75-78.
8. Копитко М.І., Вінчук М.В., Верескля М.Р. Економіко-математичні методи та моделі в системі зміцнення соціальної компоненти економічної безпеки України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 2. С. 302-312.
9. Сидорчук О.Г., Панькова О.В. Формування та забезпечення багаторівневої системи соціальної безпеки України в контексті державного регулювання. *Вісник економічної науки України*. 2020. №1. С. 138-147.
10. Ставнича Н.І. Використання системно-синергетичного підходу для дослідження соціальної безпеки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. №3(1). С. 217-220.
11. Ткаченко І.П. Соціальна політика та проблеми забезпечення фінансової безпеки людини в системі національної економічної безпеки. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2020. №22. С. 33-46.
12. Федорів Н.М. Теоретичні основи безпеки соціальних систем. *Будівельне виробництво*. 2014. №57. С. 73-75.
13. Харазішвілі Ю.М., Грішнова О.А. Якість життя в системі соціальної безпеки України: індикатори, рівень, загрози. *Економіка України*. 2018. №11-12. С. 157-171.
14. Якименко-Терещенко Н. Сутність і складові корпоративної безпеки соціально-економічної системи. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія: Економіка і управління*. 2016. Вип. 38. С. 243-252.
15. Ярошенко О.М., Вапнярчук А.В. До питання функцій професійного розвитку працівників. *Право і суспільство*. 2018. №6(2). С. 67-72.

References

1. Antoshkin, V.K. (2020). Sotsial'ni skladovi v systemi upravlinnia bezpekoiu ahroutvoren' [Social components in the security management system of agricultural entities]. *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu – Bulletin of the Berdyansk University of Management and Business, 1*, 50–54 [in Ukrainian].
2. Bulatova, O., & Hrybinenko, O. (2020). Vplyv systemy osvity ta okhorony zdorov'ia na riven' sotsial'noi bezpeky krain u konteksti hlobal'nykh tsilej staloho rozvytku [The influence of the education and health care system on the level of social security of countries in the context of global goals of sustainable development]. *Zhurnal yevropejs'koi ekonomiky – Journal of European Economy, 19(1)*, 27–47 [in Ukrainian].
3. Halkiv, L.I., & Kramchenko, R.A. (2015). Do pytannia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu sotsial'nykh system [On the issue of managing economic security of social systems]. *Visnyk L'vivs'koi komertsiinoi akademii. Serii ekonomichna – Bulletin of the Lviv Commercial Academy. Economic Series, 49*, 83–87 [in Ukrainian].
4. Hapieieva, O.M., & Lobza, A.V. (2021). Systema sotsial'noi skladovoi ekonomichnoi bezpeky v umovakh staloho rozvytku [The system of the social component of economic security under conditions of sustainable development]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and Management Organization, 3*, 73–81 [in Ukrainian].
5. Hrybinenko, O.M. (2020). Otsinka rivenia bezpeky Ukrainy za systemoiu ekonomichnykh, sotsial'nykh ta ekolohichnykh indyktoriv [Assessment of Ukraine's security level by a system of economic, social and environmental indicators]. *Visnyk Mariupols'koho derzhavnoho universytetu. Serii: Ekonomika – Bulletin of Mariupol State University. Series: Economics, 19*, 5–20 [in Ukrainian].

6. Illiashenko, O.V., & Shkarupeta, O.O. (2018). Sotsial'na systema yak ob'iekt bezpeky [Social system as a security object]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh – Economic Strategy and Prospects for Trade and Services Development*, 1, 233–246 [in Ukrainian].
7. Kistol, A.A. (2015) Sotsial'na systema yak ob'iekt bezpeky [Social system as a security object]. *Upravlinnia finansovo-ekonomichnoiu bezpekoiu – Management of Financial and Economic Security*, 1, 75–78 [in Ukrainian].
8. Kopytko, M.I., Vinichuk, M.V., & Vereskliia, M.R. (2017). Ekonomiko-matematychni metody ta modeli v systemi zmitsnennia sotsial'noi komponenty ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Economic and mathematical methods and models in strengthening the social component of Ukraine's economic security]. *Finansovo-kredytna diial'nist: problemy teorii ta praktyky – Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 2, 302–312 [in Ukrainian].
9. Sydorhuk, O.H., & Pankova, O.V. (2020). Formuvannia ta zabezpechennia bahatorivnevoi systemy sotsial'noi bezpeky Ukrainy v konteksti derzhavnoho rehuliuвання [Formation and provision of a multilevel system of social security in Ukraine in the context of state regulation]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 1, 138–147 [in Ukrainian].
10. Stavnycha, N.I. (2018). Vykorystannia systemno-synerhetychnoho pidkholu dlia doslidzhennia sotsial'noi bezpeky [Using the system-synergetic approach to study social security]. *Visnyk Khmelnyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 3(1), 217–220 [in Ukrainian].
11. Tkachenko, I.P. (2020). Sotsial'na polityka ta problemy zabezpechennia finansovoi bezpeky liudyny v systemi natsional'noi ekonomichnoi bezpeky [Social policy and the problems of ensuring financial security of the individual in the national economic security system]. *Problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku – Problems of Innovation and Investment Development*, 22, 33–46 [in Ukrainian].
12. Fedoriv, N.M. (2014). Teoretychni osnovy bezpeky sotsial'nykh system [Theoretical foundations of social systems security]. *Budivel'ne vyrobnytstvo – Construction Production*, 57, 73–75 [in Ukrainian].
13. Kharazhshvili, Yu.M., & Hrishnova, O.A. (2018). Iakist' zhyttia v systemi sotsial'noi bezpeky Ukrainy: indykatory, riven', zahrozy [Quality of life in the system of social security of Ukraine: indicators, level, threats]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 11–12, 157–171 [in Ukrainian].
14. Yakymenko-Tereshchenko, N. (2016). Sutnist' i skladovi korporatyvnoi bezpeky sotsial'no-ekonomichnoi systemy [Essence and components of corporate security of the socio-economic system]. *Zbirnyk naukovykh prats' Derzhavnoho ekonomiko-tekhnolohichnoho universytetu transportu. Seriya: Ekonomika i upravlinnia – Collection of Scientific Papers of the State University of Economics and Technology of Transport. Series: Economics and Management*, 38, 243–252 [in Ukrainian].
15. Yaroshenko, O.M., & Vapniarchuk, A.V. (2018). Do pytannia funktsii profesiinoho rozvytku pratsivnykiv [On the issue of functions of professional development of employees]. *Pravo i suspil'stvo – Law and Society*, 6(2), 67–72 [in Ukrainian].

Anna Levchenko, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences), Professor
Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Professional Development of Human Resources as a Factor of Social Systems Security

The paper examines the specific features of professional development of human resources in the context of ensuring and enhancing the security of social systems, taking into account the current domestic realities. The study emphasizes the relevance of promoting the strategic priorities of sustainable development of social systems, including economic, social, and environmental dimensions. The author generalizes existing approaches to interpreting the essence of social system security and social security, which makes it possible to identify key aspects related to demographic security, a decent standard and quality of life, adequate healthcare, access to quality education, social protection, and inclusion.

Were systematized the most common methodological approaches through which it is possible to directly or indirectly assess the level of security of social systems. Particular attention is paid to the role of human resources as a source of resilience and adaptiveness of modern societies. It was substantiated that professional development significantly influences the capacity of social systems to withstand external and internal threats, maintain institutional stability, and foster innovation-driven change.

The paper outlines the potential to strengthen the constructive impact of professional development of human resources on the improvement of social systems' security by implementing a range of interrelated functions – educational, status-related, economic, innovative, formative, and developmental. Furthermore, the importance of establishing an effective corporate culture and value-based orientation is highlighted as a strategic condition for enhancing social sustainability and long-term stability.

professional development, social system, social security, human resources, quality of life, values

Одержано (Received) 02.12.2021

Прорецензовано (Reviewed) 16.12.2021

Прийнято до друку (Approved) 20.12.2021